افـغــان شهـــــــزاده

او زه

" په افغانستان کې لومړنی امـریکایي "

شهزاده اکبرخان (۱۸۱۶-۱۸۴۶)

تأريخي نــاول

لیکوال : پـوهانـد بشیر احمد زكـریـا

د كولمبیا د پوهنتون دایمي پروفیسر

ژباړه : رحمت آریـا

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

لومړۍ څپرکی

د فبروري د مياشتي يو لمرين سهار وو چي د بمبئـی بندر د کښتـېـو په لنگر ځای کي له بېړۍ څخه راکوز او نېـغ د ختيځ هند د کمپنی د لښکرکوټ « گارنيزيون » د دفترونو پر لور وخوځېـدلم؛ له دُغو دفترونو سره د خپلي مخکنۍ کتنـي په ترڅ کي آشنا وم. دغـهٔ ځای ته زما راتگ د هندوستان د اقليم له تر ټولو ښکلي فصل سره سمون خوړ، ځکه چي تودوخه او لنده-بَل دواړه د زغم تر کچي ښـهٔ ول. په هندوستان کي د «مي» مياشت کټ مټ زموږ د کالـهيندارۍ په شان د خوښـېو او د وَدونو د وراگانو مياشت ده. هر گوټ ته چي گوري د خلکو د خوښـېـو لوړ غږونه د چنچنو د شخول په شان خپاره دي، هر لور ته چي گورې د شپېلـېـو د غږونو شور، د ډهلونو درَزهار او د ټنگ ټکور کړنگ کړنگ او درَب او په خوشاليو کي د ډوبو بدرگه وراگانو ټېـتـناوې او بلغاکي اوريدل کـېږي چي په وَدونو کي د ناويانو ډولۍ گاني په خوښـی او خوشالۍ خپلو کورونو ته رسوي. له دې گرمسيره ښاره زما وروستی ليدنه، د ۱۸۳۰ز. لسيزي په نيماييو کي ختيځ ته زما د لومړي سفر په ترڅ کي وه چي له کانتون[۱] څخه چين ته او له هغـهٔ ځايه هندوستان ته د کلکتي او بمبئـي ښارونو ته لاړم.

بمبئـي ته زما د وروستي سفر په لړ کي ول چي د برتانيې د پوځي لښکر له جراح، ډاکټر ويليم کارډيو[۲] سره آشنا سوم؛ زما له موخو سره همغږي ډاکټر کارډيو راباندې ډېره پېـرزوينه درلودله. کلـه چي د مرکزي لښکرکوټ کتنځي (کلنيک) ته ورسېـدم، يوهٔ تريو مخي سټړي ستومانه پېـرنگي افسر چي له گرځندي نلی «پايپ» څخه ئې د تنباکو لوگی خوت راته وويل : ډاکټر نيم ساعت مخکي په خپلي يوې آسه بگۍ کي کالـهٔ ته تللی دی او پوه سه چي کور خو ئـي له ښاره دباندې دی نو. نوموړي افسر په خپل هماغـهٔ آمرانه آشنا برتانوي غږ چي تراخه ژبه ورسره بدرگه وه، وويل:

" که غواړې ډاکټر ووينې نو خپل کاغذونه دې د ډاکټر د کتنځي د دروازې تر څنگ ځړېـدلي بکس کي کښېـږده او سبا له غرمي مخکي ورته نـېـغ او په تراټ راسه."

په سبا ورځ مي د پخوانی بولنـي «قوماندې» په مرکز د ختيځ هند د کمپنی د توپخاني په فرقي کي نوملیکنه وکړه او په خپلي بنگلي کي د کاليو له ځای پر ځای کولو او هم د يونيفورم له تر لاسه کولو وروسته د ډاکټر دروازه ورو وټکوله، ډاکټر په لوړ غږ خو په خوږې ژبې وويل :" څوک ياست؟... راځئ." پرده لرونکي دروازه مي ورو خلاصه کړه او نـېـغ د هغه د کار- وَنج «ميز» مخي ته ودرېدم؛ د انگليسي سرتـېـري په شان مي په ځانگړې سلامی وويل : " صاحبه! براين فيـټـځ جرلـډ[۳]، د پوځي طب افسر. هيله من يم زه به مو په ياد اوسم؛ نـېـږدې دوه کاله مخکي ستاسو اسيستانت وم. د ځانگړې رخصتی له کبله د پنسلوانيا چسټـر[٤] ته خپل

---

[۱] - Canton
[۲] - Dr. William Cardew
[۳] - Brian Fitzgerald
[٤] - Chester, Pennsylvania

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولـئ

کالـهٔ ته لاړم او پروسږکال مي د برما[5] په کمپاین کي چوپړ هم وکړ. صاحبه! همدا پرون بـېرته راستون شوم چي ستاسو تر لاربښوني لاندې چوپړ تر سره کړم. ډاکټر په خپل آکسفورډي ګړدود، په ډډ غږ وويل : ډېر ښـهٔ زويه. ښـهٔ دې په ياد لرم ګرانه. خوښ يم چي خوشالـه او سلطنت ته دي د چوپړ لپاره چمتو وينم. ستا پانې مي ولوستلې. وينم چي په کلکتې کي دې خپل د طبابت فراغت ليک هم تر لاسه کړی دی. آفرين پر تا. کولی شي زموږ د جراحي په کتنځي کي د مرستيال ډاکټـر په توګي خپلي دندې ته دوام ورکړې، که دې کوم شي ته اړتيا لرله، ما ورباندې خبر که. ښه نو، په پنسلوانيا کي ستا دوستان او ورور دي ريچرډ[6] په څه حال کي وو؟

په ځواب کي مي وويل : " ښاغلی ډاکټر! ټول دوستان مي ښـهٔ ول او ورور مي ريچرډ هم له کلکتې څخه کالـهٔ ته راستون شوی وو؛ په پنسلوانيا کي د طب پوهنځي ته تللی دی، هغه هم هيله لري چي يوه ورځ جراح سي."

ډاکټر کارډ: " زويه ! تا هم ښـهٔ کار کړی دی. تـهٔ به هم له خيره سره يو ښـهٔ جراح سې."

په ځواب کي مي وويل :" هو صاحبه! دا هماغه څـه دي چي هيله ئـې لرم، خامخا ستاسو مرسته او لاربښونه به راسره ملګرې وي."

ډاکټر کارډ : " هو زويه، ورځه خپل کار ته دې، ځان سم چمتو که، ډېره شوني ښکاري چي په نـېږدې راتلونکي کي د سوداګريزې لارې د پرانيستلو لپاره د يوهٔ پوځي خوځښت په ترڅ کي له بمبـئـي څخه د اندس د سيند پر لور وخوځـېږو."

په هـېښـندې هک پک تيا مي وويښتل :

" صاحبه!، رښتيا واياست؟ دا خو خورا ښـهٔ کار دی! هيله من يم ستاسو په کنډک کي چوپړ وکم. خو اوس به ستاسو په اجازې خپل کار ته ستون سم."

ډاکټر کارډ په ځواب کي وويل : زويه! په ياد دې اوسه چي د اندس پر لور د خوځښت خبره يوازې ګنګوسه ده او درته ټينګه سپارښتنه کوم چي دا خبره درسره پټه وساته.

له ځنډ پرته مي ځواب ورکړ:" صاحبه! کولای شئ پر ما ډاډ وکړئ، ستاسو له ډاډ څخه مننڊوی يم."

دا ځل مي د مخکيني پوځي سلام په پرتلې لا ټينګه سلامي وکړه، پښه مي ښه کلکه پر ځمکي ووهله او له بوټانو مي ښه ټينګ کړس وايست او په موسکو شونډو ئـې له دفتره په پوځي تراټ ووتلم. ددې خبر په اورېدلو خوښ وم چي د يوهٔ اوږده سفر په ترڅ کي به د اندس د ستر سيند پر لور وخوځـېږم. په ژوندانـهٔ کي داسي شـېبې يوازې يو ځل لاس ته راځي. لنډه دا چي ددغـهٔ خبر په اورېدلو په خپلو جامو کي نه ځاييدم او دا مي د خپلو هيلو او خوبونو د رښتيا کـېدلو يو ځرک ګڼـهٔ.

---
[5] - Burma
[6] - Richard

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

څو میاشتي مې د ډاکټر کارډ د مرستیال ډاکټر په توګې پر له پسي کار وکړ. له ډاکټر کارډ سره د چوپړ په لومړي پړاو کې مې هر هغه څـهٔ چې په طبابت کې زده کړي ول زما د ورور ریچرډ د طبي کتابونو له مخې ول چې د سمندري سفر په لړ کې مې د کښتـۍ په منځ کې ویلي ول او هم کنتون، چین او هندوستان ته په سوداګریزو کښتیو کې د سمندري یون پر مهال د ناروغو مانو ګانو د درملنې په ترڅ کې مې د بصري کتنو او تجربو یوه ټولګه راغونډه کړې وه. له فیلادلفیا څخه زما لومړنی سمندري سفر زما د پلار په مرستي راته جوړ شو، هغه مهال مې په سوداګریزو بېړیـو کې د پلورنګ د مأمور په توګې کار پېـل کړ. باید ووایم چې د نورو ټولو سفرونو په پرتلې مې ددغو سفرونو په لړ کې طبابت ډېـر زده کړ.

د څو کالو له تېـرېدو وروسته د وړوکو جراحیو او په یوازې سر مې د ډېـرو طبي ستونزو د حل وړتیا تر لاسه کړه؛ په دې لارې کې ډاکټر کارډ راسره ډېـره مرسته کوله. له ماشامي تررمۍ سره سم به مې د خپلو کتابونو ترڅنګ ولاړه تیلي لمپه بله کړه او د لمپې تر رڼا لاندې به مې د افلاطون، د پلوتارک تأریخ، د شکسپیر، بیرک[7] او پلیني[8] کتابونه لوستل او د لاتیني، یونانی او فرانسوی ژبو تمرین به مې کاوهٔ. ددې تر څنګ به مې د هند و چین تواریخ په ډېر تَوښ او لېـوالتیا لوستل. د ښوونځي د لیسي پر مهال مې د پلوتارک[9] کتاب د " سکندر پـَیـر[10]" لوستی وو، له همدې کبله ول چې د کوینتس کورتیس رُفـُس[11] کتاب، " د الکسندر تأریخ[12]" به مې تل له ځان سره ګرځاوهٔ. که ربښتیا ئـې سي زما دغي توسندې لېـوالتیا، د الکسندر په شان، د نامتو کسانو له نومونو سره زما د توښناکې مینې یوه بنیالی «رنګینه» برخه ډاګیزه کوله. د تنکی ځوانی د پېـل پر مهال به مې د دلاویر[13] د سیند ښکلي غاړې ته د ګوښي ګوټ د لټون په موخې ودانګل، هلته به خوب او پریښاني دواړه لکه غبرګولي پرښتې راباندې زورَوري سوې، په خپلو پَستو ګلورینو وزرونو به ئـې سپورم کړم او د بنیالي بودۍ ټال په شان به ئـې د خپلو سپېـځلو نالیدلو هیلو په خوبونو کې ډوب یوې نالیدلې ناکتلې نړۍ ته بوتلم، یوازې یوې هیلې مې په ناکرار زړګي کې ټوپونه وهل چې کله به یوه ورځ د الکسندر په شان یو ستر سړی سم. کله کله به د امریکا د انقلاب او د امریکا د نړۍ وال اساسي قانون په هکله د ځپاندو فکرونو په خیالي بېـړۍ کې سپور سوم او دا هیله به مې به مې په زړهٔ کې نخـښېـدله چې د امریکا د اساسي قانون نړۍ واله تومنه " ټولو انسانو ته د ژوند او ژواک، خپلواکۍ او ولسواکۍ نه بېـلېـدونکي حقوق" د آسیا تر ټولو لېـرې ګوټ پورې ورسوم.

څو میاشـتې وروسته دغو ګنګوسو لا زور واخیست او ویل کېـدل چې نـهٔ یوازې د اندس د سیند لاره به د سوداګرۍ د بهیر پر مخ پرانیستل شي بلکه افغانستان ته د لاسرسي لپاره به پر افغانستان باندې یو ستر لښکر تېـرۍ وکړي. تر دې شـېـبې پورې دا د برتانیې د سترواکۍ یو لوی او پیاوړی لښکر وو چې د برتانیې د لومړي لارډ، اکلند او د هندوستان د ګورنر جنرال جلالتمآب جیـورج ایـدن[14] له پلوه د " اندس" د " ستر" لښکر[15] په نامـهٔ نومول شوی وو. له دې ګنګوسي سره بله غبرګه ګنګوسه هم غوږ تر غوږه کېـدله

---

[7]- Burke : بشپړ نوم ئـې ادموند بیرک دی چې پـهٔ ۱۷۲۹ز کال کې زېږېدلی او پـهٔ ۱۷۹۷ز کال کې پـهٔ انګلستان کې مړ شوی دی. سیاستوال، د سیاسي فلسفې تیوریسن او اندیال او زړهٔ ور ټولنیز ویاند وو. بیرک پـهٔ سیاست کې د محافظه کارۍ پلار ګڼل شوی دی. - ژ

[8] - Pliny

[9] - Plutarch

[10] - The Age of Alexander

[11] - Quintus Curtius Rufus

[12] - The History of Alexander

[13] - Delaware River

[14] - His Excellency George Eden, the First Earl of Auckland and the Governor-General of India

[15] - grand “Army of Indus”

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونـه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

او ويل کېډل چي دا ستر لښکر به د افغانستان د نيواک تر څنګ د تزاري روسيي او د فارس د ټلوالي پر وړاندې ځکه وجنګېږي چي د برتانوي هند پر وړاندې ددې ټلوالي د ګواښ جرړې وباسي. په لندن کي پنځول شوي دې ستراتيژۍ په خپلو کرښو کي وړاندوينه کړې وه چي دا به په راتلونکو سلو کلونو کي په هندوستان کي د برتانيي ځواک ټينګ او ډاډمن کړي.

زه چي د پنسلوانيا د نيولين له ټاون شِپ[١٦] څخه يو امريکائي وم او غور نيکۀ مي په ١٧٧٦ز کال کي د امريکا د استقلال په لومړۍ جګړې کي او پلار مي په ١٨١٢ ز کال کي د امريکا د استقلال په دويمي جګړې کي ونډه اخيستي وه او دواړه جګړي د برتانويانو پر وړاندې وې هېڅ مي له داسي بيحد و حصره امپرياليزم او د هغۀ له ځانغوښتني سره همغږي او همفکري نۀ درلودله. نامتو پېرنګي افسر جان کالوين[١٧] دغه هېښنده احساس په دغو ټکيو بيان کړی دی :" نړۍ لا تر اوسه د برتانوي هند د امپراتورۍ په شان بله داسي لويه ستړواکي نه ده ليدلي، خو داسي ښکاري هغې ماجرا چي خپله لمنه ئې نېږدې سل کاله مخکي په ختيځ کي خپره کړي نور هېڅ پای نه لري."

په پای کي د ١٨٣٨ز کال د دوبي له راتګ سره سم ول چي په ټول هندوستان کي د برتانيي په سلګونو پوځي کمپونو او لښکرکوټونو کي د پوځي خوځښت لپاره د تابيا او سېمالتيا لړۍ پېل سوه. «افغانستان د برتانيي تر قيموميت لاندې» لښکري خوځښت خپلي چارې په ښۀ ډول پېل کړې. په هندوستان کي چي د سرتېرو شمير يو سلو نوي زره وو، دوه سوه درو زرو ته لوړ سو. د ١٨٣٨ز کال د سپتمبر د مياشتي په لسمې نېټې لارډ اکلنډ[١٨] د خپل لښکر لوی درستيز تورن جنرال سرهنري فين[١٩] ته لارښوونه وکړه چي خپل ستر پوځي ځواک دې د افغانستان پر لور د مارش لپاره راوبولي. خو جنرال فين د ډيلي په شمال کرنال[٢٠] کي د پوځي کنډکونو له غوره کولو وروسته له خپله کاره استعفی وکړه، د جګړې له ډګره ئې پښه سپکه او بېرته انګلستان ته ستون شو. جنرال فين په دې جګړې کي د بري د ترلاسه کولو شونتيا نۀ ليدله. نوموړی د لنډ مهالي ګورنرجنرال سرچارلس مِتکَف سره چي په پام کي وه خپله دنده پرېږدي همغږی وو، سرچارلس مِتکَف ليکلي ول :" ويره مي په دې کي ده چي موږ به دداسي تېري او لاسوهني په لومي کي راښکېل سو چي هېڅکله به ئې له منګولو څخه د راوتنګ توان ونه لرو..."

ګورنرجنرال لارډ اکلنډ په بېړې د بمبئې ځواکونو بولندوی سرجان کين[٢١] د اندس د ستر لښکر د سرلښکر په توګې وټاګه. دا سويلي لښکر[٢٢] له دغو ځواکونو جوړ وو :" د سپرو سرتېرو يوه لېوا، د توپخاني دوې لېواوې او د پلېو سرتېرو يوه لېوا؛ ددې تر څنګ د مَلکي د آس سپرو سرتېرو يوه لېوا چي څلورم ښامار[٢٣] نومېدله، د مَلکي د پلي لښکر يوه لېوا چي دويمه لېوا نومېدله، سلطنتي پلي سرتېري او اووه لسمه لېوا هم ددې لښکر په ليکو کي وه." له شمال څخه د لښکر په برخي کي د بنګال عسکري فرقي وې چي په ليکو کي ئې دغه ډلي راتللي : د توپخاني يوه لېوا، د سپرو سرتېرو او د پليو سرتېرو دوې فرقي، د ملکي د لښکر په استازيتوب د شلګرو (نيزه دارانو) شپاړلسمه لېوا، د پليو

---

[١٦] - Newlin Township, Pennsylvania
[١٧] - John Colvin
[١٨] - Lord Auckland
[١٩] - Lt. General Sir Henry Fane
[٢٠] - Karnal
[٢١] - Sir John Keane
[٢٢] - southern army
[٢٣] - Queen's cavalry, the ٤th Dragoon

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ

سرتېرو ديارلسمه لېوا او د ضربتي ګوزار دريمه لېوا راتلله؛ ددې لښکر اروپايي څانګې په ځان کې په سپکو وسلو سمبال د سپرو سرتېرو دوه غنډونه او د (هندي پلي لښکر) د سپاهيانو د کمپنۍ دولس کنډکونه رانغاړل.

مور چې د سويلي ځواک له برخې څخه وو د سترو برتانوي جنګي بېړيو د يوې ډلې په ملتيا چې ۵۶۰۰ سرتېري ئې لېږدول د هندوستان د لويديزو ګڅونو «سواحلو» پر لور وخوځېدلو. د هند په څنډ ناڅه توفاني او څپاند سمندر کې له دوو اونيو سمندري يون وروسته بحيرة العرب ته ورسېدلو او بيا د ټاټا په ختيځ کې د اندس د سيند په دلتا ورګډ شوو، د ټاټا[٢٤] بندري ښار وروسته د کراچۍ په نامه ونومول شو. زمونږ جنګي بېړۍ له درو ډلو جنګي بېړيو څخه جوړې شوې وې چې په بندر کې تر يوې اونۍ پورې د تابيا او بار ترلو لپاره دمه شوې او بيا ددې سيند د تورو اوبو د څپانده بهير د لورې برخلاف وخوځېدلې. پاتې نور سرتېري چې له بدرګه بېړيو څخه پلي شوي ول په مونږ پسې د سيند د دواړو غاړو په څنډو کې پلي راوخوځېدل او خپل يون ته ئې دوام ورکړ. د اندس سيند د تبت د لوړو څوکو له شمالي خولې څخه راپېلېږي چې د خپل تګلورې دوه په سلو کې لاره په چين کې او پاتې ۹۸ په سلو کې لاره چې نېږدې دوه زره مايله کېږي په هندوستان کې پر مخ وهي. زه د توپخانې له خپل کنډک سره په هغې بېړۍ کې وم چې د سمندري ځواکونو مشر «امير البحر» هم په کې وو. زمونږ بېړۍ وال «د بېړۍ کپتان» چغندر وزمه سور بخون مخ او ګوربت وزمه چنګه پوزه درلودله، په تنه ستر او پنډ سکاټلنډی سړی وو، پر بارخوګانو ئې سرۀ - نارنج وزمه څپاند ويښتان ځړېدل چې ددۀ دواړه بارخوګان، مخ او ان خولۀ ئې ور پټولې، کټ مټ يوۀ خښمېدلي ښامار ته ورته وو چې له خولې ئې سرۀ اور غراندې وهلې. کپتان مک کورډ[٢٥] د مَلکي د سمندري ځواکونو د مانو ګانو په منځ کې تر ټولو تکړه، پوۀ او ښاغلی کپتان وو چې د اندس د سيند پر لور زمونږ د وړوکو جنګي بېړيو د لارښوونې لپاره غوره شوی وو؛ د هغه تر مخ دېرې ننګونې پرتې وې، دا ځکه چې الکسندر برنس[٢٦] په دې سيند کې د بېړيو چلولو لپاره خپله لومړنۍ پلټنه نه وه بشپړه کړې، افغانستان ته د لومړني سفر په لړ کې زه له الکسندر برنس سره بدرګه وم. مونږ په دلتا کې له سره تر پايه لاره ووهله او په اوبو کې له څلور ورځني سفر وروسته خپل بل تمځي حيدر آباد ته ورسېدلو. ددغو ناپېژندل شويو نا پلټل شويو اوبو د تګلورې په هرګام کې د اوبو توندو غړغړاندو څپو زمونږ پر بېړۍ باندې يرغل کاوۀ. زمونږ بېړۍ چې د لوړو ژورو ډک سيند د اوبو د تګلورې پر خلاف ئې خوځښت کاوۀ، دم په دم خپل ګرندوالی له لاسه ورکاوۀ، لنډه دا چې بل ښارګوټي شکارپور ته ورسېدلو او بېړيو لنګر واچاوۀ. د شکارپور په ښارګوټي کې زمونږ دَمې دولس ورځې ونيولې. د تابيا، بارترلو او له يو څۀ هوساينې وروسته زمونږ د بېړيو ډلې، شمال خوا ته د غازيخان د دېرې پر لور وخوځېدلې. په دې برخې کې د اوبو پر مخ د اوبو د بهېدنګ لړۍ په محسوس ډول په سترګو کېږي او په هر ګام کې به چې زمونږ بېړۍ د سيند څنډو ته نېږدې کېدلې نو بېړيو به له کړيغو ډک ټکانونه خوړل. داسې ښېښي هم راغلي چې زمونږ بېړۍ د سيند په دواړو غاړو کې د سندهـ د بومي وګړو کتارونو په ټينګو پريړو رَسيو مخ پورته کشولې؛ په حقيقت کې زمونږ بېړۍ د سيند په بستر کې د اوبو د چټک خوځښت او ياغي څپو پر وړاندې لاس او ګريوان وې؛ دا ځل په اوبو کې زمونږ يون دوې اونۍ ونيولې. په پای کې د غازيخان د دېرې پر لور مو نيمايي لاره وهلې وه خو د اندس او ستلج د

---

[٢٤] - Thatta
[٢٥] - Captain McCord
[٢٦] - Alexander Burnes

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مونږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالې د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

سیندونو د پیوستون په ټکي کې پریکړه وشوه چې له دې ټکي پورته جنګي بېړېو ته د شمال پر لور تګ نور خوندي نه دي. نو ځکه د بمبئـي اردو په دوه وو څانګو وویشل شوه. یوه څانګه ئـې د لویدیز پر لور وخوځـېدله چې د بولان له تلنګ (معبر) څخه په تـېرېدلو د کلات او کندهار پر لور په پلي مزل افغانستان ته ننوځي. د لښکر بلـې څانګې چې زه هم ورسره بدرګه وم د کافي تدارکاتو له تابیا، د اجورتي جنګیالیو له غوره کولو او سترواک رنجیت سینګهـ ته د پینځو عربي آسونو او بې شمیرو ډالـېو له برابرولو وروسته شمال خوا ته د پنجاب پر لور مارش وکړ.

د همدغو سیندونو د پیوستون په ټکي کې ول چې د ختیځ هند له عالیه کمپنۍ سره مې خدای په اماني وکړه او د سلطنت لپاره مې د چوپړ پر لړۍ باندې د پای ټکی کښـېښود. ما مخکې له مخکې خپله پرېـکړه کړې وه او هوډمن وم چې خپل سفر به په یوازې سر او د اندس د لښکر د شمال ختیځې څانګې د یون - کرښې په اوږدو کې تر سره کوم او خپله لاره به وهم. په سفر کې زما تر ټولو نـېږدې دوست یو له ویښتانو ډک دوه رَګی سکاتلندی کونګری وو چې ما وربانديې د «دش[27]» نوم ایښی وو. دا سپی مې بمبئـي ته د رسـېدنګ په هماغو لومړیو ورځو کې د خپل استوګنځي څنګ ته موندلی وو چې خپله لاره ئـې ورکه کړې وه، او له هماغو ورځو راسره ملګری شوی وو. د وخت په تـېرېدو سره ول چې په کونګري کې د خپلسرۍ او توند چلندۍ عادت پرمختګ وکړ او په خپلو کړووړو کې به ئـې له ځانه زما فطري عادتونه څرګندول. لنډه دا چې په افغانستان کې د ګواښجنو سفرونو په لړ کې «دش» زما د لارې په ښـهٔ ملګري بدل شو.

په هغـهٔ مهال چې بمبئـي کې وم د افغانستان په اړوند یو ډېـر په زړهٔ پورې کتاب راسره وو چې : " افغانان، ځای، فرهنګ، نژاد، د کابل د سلطنت ګزارشات" چې په ځان کې "ملت او د دُراني د سترواکي تأریخ ته یوه کتنه رانغاړي[28]" نومـېدهٔ او مـونت سټـیـوارټ الـنفسـتن[29] لیکلی وو؛ الفنستن د ختیځ هند په کمپنۍ کې د سیاسي چارو مأمور وو چې په ۱۸۰۸ ز کال کې افغانستان او ماوراء النهر ته د سفر لپاره لـېږل شوی وو. دا لومړنی پـېلـنیز، کشفي او دیپلوماتیک مأموریت وو چې د یوه ساتندوی بدرګه ځواک په مرستې تر سره شو؛ په دې پوځـي ځواک کې د سپرو یو کنډک، دوه سوه پلي سرتـېـري، شپږ سوه اوښان او د پـېلانو یوه ډله وه. زما په باور د کتاب لیکوال یو ډېـر ښـهٔ او حساس لیکوال دی چې پراخې کتنې او د پراخو معلوماتو ډالۍ او یوې رښتونې متمدنې روح د هغه په ځان کې ځالـه جوړه کړې او په زړهٔ پورې وړتیا ئـې ورپه برخې کړې ده. ددې کتاب ډېرۍ برخې مې د همدغـهٔ سفر په لړ کې ولوستلې او په هر هغـهٔ څـهٔ چې د افغانستان په اړوند پوهـېدلم، د همدغـهٔ کتاب د تومنې له برکته ول.

مونټ سټیوارټ[30] چې ډېـري وخت په لنډون مونټي[31] یاد شوی په دې کتاب کې ددې ټاټوبي د سرغاړو قومونو، وحشي ژویو، د هنګامو او حماسو د ټاټوبي او د هغـهٔ د لاس نـهٔ خوړلې طبیعي ښکلا د راښکون شرحه راکاړي. کله چې سټیوارټ د افغان سلاطینو ژمنۍ پلازمـېنې پـېښور ته رسـېـږي نو د شاه شجاع دربار ته د شاه لیدلو ته ورځي او دا نو هغه ورځې وې چې ددهٔ د کاواکه سلطنت له شپـږم کال سره ئـې

[27] - Dash
[28] - An Account of the Kingdom of Caubol, and its Dependences in Persia, Tartary, and India, Comprising a View of the Afghan Nation and History of the Doorani Empire
دا کتاب ښاغلي محمد آصف فکرت دري ژبې ته ژباړلی دی نو ځکه ما هماغه دري نوم دلته غوره کړ. – ژ
[29] - Mountstuart Elphinstone
[30] - Mountstuart
[31] - Mounty

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

سمون خوږ. مونټي وايي کله چې زما سترګې د لومړي ځل لپاره په افغان شاه ولګېدلې، دی هماغه شاه شجاع وو چې د سرو زرو پر شاهي ګدۍ باندې ئې په ځانګړي سلطاني مکيز ډډه وهلې وه. شاه شجاع ښکلي څېره، چنګه د ګوربت مښوکې ته ورته رومي پزه او زېړ بخونه بُشره ئې درلودله. مونټي ليکي :" په لومړيو کاتو کې مې سترګې وبرېښېدلې او ګومان مې وکړ چې د شاه ځان، په جواهراتو او زرو پسولل شوېو زغرو پوښل شوی دی، خو چې په ښهٔ ځير مې ورته وکتل، نو د خپلو سترګو په تېروتنې پوهٔ شوم ځکه شاه زرغون بخونه کميس اغوستی وو؛ د جامو پسولنه ئې د سرو زرو په ګلابتون اوبدل شويو غټو ګلانو او يو شمير ګران بيو جواهراتو جوړوله؛ د ټټر پر مخ باندې ئې چمبي ګلي (زنبق) ته ورته د پسولل شويو الماسو يوه پلنه پاڼه ګنډل شوې وه چې ځلا ئې د چا سترګې وړلې او همدې پاڼې ته ورته جواهرات ئې هم په دواړو ورَنونو ځلېدل، په دواړو لاسونو کې ئې د شنو زمردو مړوند- ګاڼو په ځانګړو مکيزونو سترګکونه وهل؛ د ځان په نورو برخو کې ئې هم بېلا بېلې پريمانه ګاڼې ځلېدلې چې هرې خواته ئې روڼا خپروله. د " کوه نور" تر ټولو ستر الماس د افغان شاه شجاع د ښي لاس پر بازو باندې د ځلانده لمر په شان ځلېدهٔ.

د «کوه نور» الماس د نړۍ د الماسو په غميو کې يو ډېر لوی غمی دی؛ د غمي پر مخ باندې په هندي الفبا د ليکل شوې نښتې اعتباري سَنَـديت ۱۳۰۶ز کال ته ورګرځي؛ د غمي پرمخ مصيبت زېږونکي ليکنه په دغو ټکيو کښندل شوې ده :" که نارينه ددغهٔ الماس څښتن وي نو بويه چې ټوله نړۍ به ئې تر غمي لاندې وي، دا د الماس په څښتن پورې اړه لري چې په ورسره بدرګه بدبختيو هم خبر وي. يوازې، يا خدای يا ښځه کولی شي له دغو بدبختيو څخه په امن کې وي او غمی په ځان کړي." دغه مرموز او له حيرته ډک الماس په ډېرېو افغان کورنېو کې له ځان سره په زړهٔ پورې نامتو داستانونه لري. په حقيقت کې همدغهٔ الماس زما زښته ډېره پاملرنه ځانته راوکاږله.

عمومي باور دا دی چې سلطان علاء الدين دغه الماس په ۱۲۹۷ز کال کې د ګجرات د سلطان له په شا تمبولو وروسته تر لاسه کړی دی. سترواک بابر چې له پلرني پښته د چنګيز او ګوډ تيمور په نسب او له مورني اړخه افغان دی او له مړينې وروسته د هغه د زړهٔ د خوښې ښار کابل کې په خپل نامتو بڼ کې خاورو ته سپارل کېږي، په ۱۵۲۶ز کال کې افغان پادشاه سلطان ابراهيم لودي ته په ډيلي کې ماته ورکړه او له ماتې وروسته ئې وواژهٔ. د بابر زوی شهزادګي همايون دغه الماس هغه مهال خپل پلار ته وړاندې کړ چې نوموړی الماس ئې د ويکرم اديتا له پلويانو څخه د «پيشکش» د ډالۍ په توګې تر لاسه کړ؛ دا ځکه چې د ويکرم اديتا پلويان د پاني پت په لومړۍ جګړې کې له سلطان ابراهيم لودي سره يو ځای شوي ول، خو د ابراهيم لودي له ماتې وروسته ئې دغه الماس همايون ته وړاندې کړ. لنډه دا چې دغه الماس د بابرزيو په لاس کې پاتې شو او د دربار د نديمانو د کړېو په منځ کې د «بابري الماس» په نامهٔ يادېدهٔ. کېدای شي دغه الماس د هندوستان د ګلکندې له ښاره تر لاسه شوی وي، ځکه په همدې سيمې کې د الماسو کانونه ډېر دي. دغه الماس په ۱۶۰۰ ز کال کې د شاه جهان د واکمنۍ پر مهال همدغهٔ ښار ته راوړل شوی دی. شاه جهان د خپلې ګرانې مېرمنې په وياړ تاج محل ودان کړ. د ګلکندې د ښار سروزير په خټه فارسي ميرجمال وو چې د سروزيرۍ تر څنګ د ګاڼو سوداګر هم وو، نوموړي دغه الماس چې د «بابري الماس» په نامهٔ پېژندل کېدهٔ د ويکرم اديتا د پرګنو په استازيتوب شاه جهان ته وړاندې کړ او شاه جهان هم خپل زړهٔ ته نېږدې ملکې ته ډالۍ کړ. وروسته دغه الماس د سلطان محمد شاه لاس ته ورسېد چې په خټه مغول وو. د فارس پاچا نادر شاه چې په ۱۷۳۸ز کال کې

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ئـې د کرنال په جګړې کې پرېکنده سوبه تر لاسه کړې وه پر ډيلي او اګرې باندې له يرغل او ددغو ښارونو له چور او تالا وروسته غوښتل د «طاوؤس» نامتو تخت فارس ته راوړي. په دې لړ کې نادر ته خبر رارسېـږي چې د «طاوؤس» په تخت کې ايښودل شوی «بابري الماس» له ځايه بې ځايه شوی دی. ظاهراً د الماس د پټولو ځای ځايګې د ستروا‌ک نادر شاه له سترګو تر يوې لنډې مودې پورې پټ ساتل کېـږي خو د مغولي حرم يوه ښځه د الماس د پټولو ځای نادر ته وربربندوي. کله چې نادر د الماس د غمي له پټنځايه خبرېـږي نو محمد شاه ته د ډيلي د تخت د بېـرته ورګرځولو په وياړ د يوې شاهانه پرتميني غونډې د جوړولو فرمان ورکوي. د همدې پرتمنې غونډې په پای کې نادر د دواړو پاچاهانو تر منځ د پګړيو د تبادلې وړانديز کوي؛ د پګړيو تبادلـه د مسلمانو واکمنو تر منځ د «وروروګلوۍ او د تلپاتو دوستانه اړيکو د ټينګولو» په نامـهٔ يو منل شوی دود وو. محمد شاه د دې خبر په اورېدلـو خپله پښه شا ته کاږي او پوهېـږي چې نادر ورسره چلوټه کوي، خو سلطان محمد شاه نور په داسې دريځ کې نه وو چې ګـنې له داسې د ستاينې وړ شاهانه وړانديز څخه دې نټه وکړی شي، که نـهٔ د شونې مرګ له ګواښ سره مخامخ کېـدونی وو؛ په پای کې په زړهٔ نا زړهٔ ډول د پګړيو تبادلې ته غاړه ږدي. کله چې نادر شاه د سلطان محمد شاه پګړۍ تر لاسه کوي، چټک د خپل لښکرکوټ مرکزي ټکي ته ځي او تر لاسه شوې پګړۍ له خپله سره لـېرې کوي، د پګړۍ له خلاصولو سره سم په پګړۍ کې پټ شوی الماس مومي، داسې الماس چې برېـښنده ځلا ئـې د نادر سترګې وړي. د الماس د وړانګې په ځلا کې نادر خپل لاسونه پورته کوي او په لوړ فارسي غږ وايي «کوه نور، کوه نور». له همدې نـېټې وروسته د «بابري الماس» افسانوي نوم د «کوه نور» د الماسو په نامـهٔ بدلـېږي. په دې توګې نادر له خپلې بريمنې سوبې وروسته د نړۍ له دوو سترو جنګي غنايمو، د طاوؤس تخت او د کوه نور له الماسو سره يوځای د خراسانو د مشهد ښار ته راستـنـېـږي.

يوه شپـه، چې شپـه له نيمايي تـېـره وه ستروا‌ک نادر په ډېرې ناکرارۍ له خوبه راپاڅـېـږي، خړ سهار ته لا وخت ډېـر پاتې وو چې احمد خان ځان ته رابولي؛ احمد خان چې د ابداليو د يوې قومي قبيلې د سر مشر زوی او له افغانستانه د نادر يو پياوړی، ډاډمن او د غښتلې وړتيا جنرال وو، په چټکۍ ځان د نادر شاه کـېـږدۍ ته رسوي. احمد خان د هند د نيمه وچې د سوبې پر مهال ۱۸ کلن وو چې د نادر شاه په لښکر کې ئـې د ۴۰۰۰ افغان قومي سپرو سرتـېـرو بولنه او لارښوونه په برياليتوب تر سره کړه. کله چې احمدخان د فارس د ستروا‌ک کـېـږدۍ ته ورسـېـد، د درناوي له تر سره کولو وروسته ئـې وپوښتل:

" ښاغلی اعليحضرت! خيريت دې وي!،" نادر شاه په ځواب کې وايي:

" جنرال احمد خانه! تاسو نـهٔ يوازې زما تر ټولو لوړ او ښـهٔ جنرال بلکه زما تر ټولو نـېـږدې او خوږ دوست هم ياست. نن شپـه مې يو وېرجن خوب وليد او بيا ئـې خوب زما له سترګو واخيست. په خوب کې وينم چې يو شمير کابو سرتـېـري زما په کـېـږدۍ کې زما د خوب ځای ته لاره مومي او د ژوند تر وروستۍ سلګۍ پورې مې په خنجرونو سورى سورى کوي. له مرګه ويره نه لرم خو له خپل مرګ وروسته د خپلې کورنۍ په خونديتابـهٔ ويرېږم او انديښنه مې کرار کرار ډېـرېـږي". احمد خان په ځواب کې وايي :

" شهنشاه اعليحضرت! هـېـڅ څوک دوني زړهٔ نـهٔ لري چې ستاسو کـېـږدۍ ته دې نـېـږدې شي دا خو لا پرېـږدئ چې څوک دې شهنشاه په خنجر ووهلی سي. د پوځـي عملياتو له ترسره کولو وروسته او يا له

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

عملیاتو مخکي دداسي خوبونو لیدنګ غیر عادي نـهٔ دي. هېـڅ اندېښنه مـهٔ کوئ، او ښاغلی اعلیحضرت دې ښېـرته په کرار خوب بـیدهٔ سي." نادر شاه بیا پوښتنه کوي :

جنرال احمدخانه! که داسي یوه پـېښه رامنځته کـېـږي نو له تاسو څخه یوازینی هیله لرم، او ددي هیلي په ترسره کولو کي ستا ژبه او ژمنه دواړه غواړم چي د افغانیت د قانون تر سیوري لاندې به زما د کورنی ساتنه کوئ."

احمد خان : " ښاغلی اعلیحضرت! هیله کوم خپله روح په دي ګواښجنو وحشتناکو فکرونو مـهٔ نا آراموئ، تاسو به انشاء الله د ډېـرو کلونو لپاره ژوند او اوږد پرتمین سلطنت ولرئ، لوی څښتن دې تاسو ته د خضر نبي حیات ژوند در ډالی کړي."

نادر شاه :" جنرال احمد خانه! یو ځل بیا ئـې تکراروم چي: که ووژل شوم ما ته دواړه لاس او ژمنه راکړه چي زما د کورنی ساتنه به کوئ. پر ما یوه پـېـرزوینه وکړه او ماته دې د خپل افغانیت په سپېڅلتیا د ځوانی لاس راکړه."

احمد خان خپل لاس ور وغځاوهٔ او د نادر لاس ئـې ټینګ ونیو او دواړو د ورونو په شان یو بل په غـېږ کي ونیول.

احمد خان په خپل ډاډمن او ژمن غږ وویل : " ښاغلی اعلیحضرت! تاسو پوهـېـږئ چي په بشپړې سپېڅلتیا او ګروهي ستاسو په چوپړ کي وم او هر هغه ډول چي ستاسو غوښتنه وي بیا هم چمتو یم او په هر ډول حالاتو کي به ستاسو د کورنی په چوپړ کي واوسم."

څو میاشتي وروسته د ۱۷۴۶ز کال د جون د میاشتي لومړی شپي ورځي وې چي نادر شاه کټ مټ د هماغهٔ وحشتـناک خوب د خپسکي په شان وژل کـېـږي. د نادر ساتندوی ګارډ، پاچا د ژوند تر وروستی سلګی پوري په خنجر ټوکر ټوکر کوي. فارسي ستروګي هغه مهال د الـه ګولي په لومي کي ښکـېـلـېـږي چي یو سولند ورو خپل بل ورور په سلطنتي ارګ کي دننه د سلطنت د واګو د ترلاسه کولو په اسیت (سبب) وژني.

د دې خبر په اورېدلو احمد خان د خپـلو سپرو سرتـېـرو د یوهٔ غنډ په ملتیا د خراسان فتح آباد ته د نادر شاه د مرستي لپاره ورسـېـد. فتح آباد ته په رسـېـدلو احمد خان ته په ډاګه شوه چي نادرشاه د خراسان په فتح آباد کي په خپلي سلطنتي کـېـردی کي وژل شوی او د ستروګ سر د هغـهٔ له تني څخه بېل شوی دی. ګنګوسو ویل چي د سلطنتي کورنی د غړو تر منځ شخړه د ستروګ د وژل کـېـدا لامل شوي ده. احمد خان چي د سلطنتي کورنی په کورنـېـو چارو کي لاسوهني ته لـېـوال نـهٔ وو په ډېـرې خواشینی ښېـرته خپل ټاټوبي کندهار ته راستون شو. د ۱۷۴۷ز د اکتوبر په میاشت کي احمد خان د لویي جرګي تر مخ د افغانستان د پاچا په توګي غوره او وټاکل شو. د هـېـواد د اکثریتو ولایتونو د قومي مشرانو په جرګي کي له اتـهٔ ورځنیو وراشو او خبرو اترو وروسته مشرانو پرېـکړه وکړه چي وروستی پرېـکړه دې د صابر شاه کابلي په نامـهٔ یو تن صوفي وکړي او د افغانستان راتلونکی پادشاه دې غوره کړي. کابلي صابر شاه د ناستو کاندیدانو پر کړی اووه دَوري ووهلي او په پای کي ئـې د غنمو د وَږیـو یوه څانګه د احمد خان د

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په ځیر و لولـئ

پګړۍ پر سر کښېښودله. په لومړیو کې ئې احمد شاه بالـهٔ خو وروسته د دُرانیو «دُرِ دُران[۳۲]» د سترواک لقب ورته غوره شو (دُرِ دَوَران، د عصرونو مرغلره). کله چې د فارس د پاچا د زامنو د وژل کېـدا او ورسره بدرګه د فارس په شهنشاهی مانۍ کې د اله ګولې خبر احمد شاه ته رسـېـږي نو دی چې اوس د افغانستان پاد شاه دی له ځلورو زرو پیاوړو سپرو سرتـېـرو سره فارس ته ځي او په اصفهان کې د فارس د پلازمېـنې واګې په لاس کې اخلي. وروسته له دې چې احمد خان د فارس د سلطنت تاج او تخت د نادر شاه لمسي ځوان شاهرخ ته بېـرته راګرځوي او ورسپاري، د نادر شاه مېـرمن، ملـکه شاه بانو، احمد خان سلطنتي مانۍ ته رابولي او د کوه نور الماس ورته وړاندې کوي. احمد خان دا وړاندیز نـهٔ مني او په ځواب کې شاه بانو ته وایي چې ما له اروابښاد سترواک نادر شاه سره ژمنه کړې وه، ما یوازې د خپل دَین د اداء کولو په پار دا کار وکړ. شاه بانو په ځواب کې وایي چې نادر شاه له خپلې مړینې مخکې دې ته هغه ژمنه او هوډ ویلی وو چې تاسو له نادر شاه سره کړی وو، اوس ما ته هم اجازه راکړئ چې د سترواک هغه دَین او پور اداء او هیله ئـې تر سره کړم چې ما ورسره کړې وه. په پای کې دُرانـي احمد شاه د ملکې په زښت ډېـر ټینګار د کوه نور الماس چې د سرو زرو په یوهٔ بکسګوټي کې ایښودل شوی وو د ملکې له لاسه مني. د کوه نور الماس د افغانستان د سترواک احمد شاه له لاسه وروروسته د هغـهٔ زوی تیمور شاه او بیا ئـې لمسي شاه شجاع ته وررسـېـږي؛ شاه شجاع د «بارکزیو» د افغان سلطنتي کورنۍ له را ځرګندېدا وروسته د همدې کورنـۍ په لاس ړنګـېـږي. شاه شجاع کشمیر ته تـښتي او له هغـهٔ ځایه پنجاب ته ځي چې هلته د سیکهانو سترواک رنجیت سینګهـ په واک کې دی؛ رنجیت سینګهـ پر شاه شجاع مرګونی دباو راولي او د کوه نور الماس چې د یوهٔ دیوالـهٔ په سوري کې ئـې پټ کړی وو په وچ زور ورڅخه تر لاسه کوي. د سیکهانو سترواکي د انګلیسانو پر وړاندې له درو جګړو وروسته ړنګـېـږي او د برتانیې د ستـرواکۍ یوه برخه ګرځي. وروسته په ۱۸۵۰ز کال کې ول چې د رنجیت سینګهـ دیارلس کلن زوی دلیپ سینګهـ د کوه نور الماس د علیاحضرتې هندي دولت له پلوه د مخکې له مخکې سمبال شویو مراسمو په ترڅ کې په لندن کې ملکې ویکتوریا ته د جنګي غنیمت تر نامـهٔ لاندې ډالۍ کوي. د کوه نور الماس د شهزادګي البرت تر نـېـغې لارښونې لاندې په امستردام کې له ۱۸۶ قیراطو څخه ۱۰۵ قیراطو ته په تقلیلي ډول ددې لپاره پریک کـېـږي چې ځلا او بریښ یې ډېـر شي. په پای کې د شپـږو پـېـړیو توطئـو او خنجر له خونړۍ سیوري وروسته د کوه نور الماس د ملکې ویکتوریا تاج ته د هندوستان د ستـرواکۍ د ټولواکې په نامـهٔ لاره مومي. له همدې نـېـټـې وروسته ول چې د کوه نور الماس د برتانیې د تاج په مخکینۍ برخې کې د تاج په مالتي صلیب[۳۳] کې وټومبل شو او یوازې د انګلستان ملکې ئـې ږدي چې په دې ډول پر نارینه وو ستـرواکانو او شاهانو باندې د الماس پر افسانوي شګون د منښت ټکی کښـېـښودل شو.

[۳۲] - Durrani Emperor (Durri-i-Dawran, pearl of ages)

[۳۳]- Maltese cross : مالتي صلیب چې د امالفي صلیب پـهٔ نامـهٔ هم یادېـږي پـهٔ حقیقت کې د عیسوي جنګیالیو صلیب دی او همدوي ول چې دا صلیب ئـې د مدیترانې د مالتي ټاپو ته راوړ او نن د مالتا ملي سمبول دی. دغـه صلیب له ۲۰۰۸ز کال وروسته د اروپا د یوهٔ او دوه یورو یې ایکیو یا مسکوکاتو پر مخ هم ضربـېـږي. پـهٔ ۱۶ پـېـړۍ کې هغه مهال چې صلیبي جنګیالي پـهٔ مالتا کې ول د نوموړي صلیب ډیزاین د مالتا د صلیب پـه نامـهٔ یادېـد کړ او د همدغـهٔ ټاپـو د ملي سمبول په توګې ومنل شو. دا سمبول نن د نړۍ په ډیریو هـېـوادونو کې لکه په سویډن، ناروې، هندوستان، فیلیپین، آسټرالیا، هسپانیا، مالتا، ایټالیا، سویټزیرلند، فرانسې، جرمني، امریکا او انګلستان کې کارَول کـېـږي. په درملونو کې هم د سمبول پـه ډول کارول کـېـږي. ژ

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

ښاغلی حمید نوید چې بریـالی انځورګر او شاعر دی پورتنی انځور کښلی دی. حمید نوید د لیکوال پوهاند ډاکټر بشیر احمد زکریا د ترۀ زوی دی

****

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونـه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ